

ÂŞIK ŞİİRİNDE ÇUKUROVA: 3

KADİRLİLİ ABDULVAHAP KOCAMAN'IN ÇUKUROVASI

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu

Abdulahap'ı tanımam oldukça geç oldu. Saz çalmıyordu, Çukurovalı idi. Oysa biz Erzurum'da düzenlediğimiz âşıklar bayramlarına saz çalanları davet ediyorduk. Mesela Osman Taşkaya / Feymanî davet edilenlerin başında geliyordu. Onu hangi bayramda tanıdığımı veya onunla tanıştırdığımı hatırlamıyorum. Ancak onu tanıdığımda üzerinde yöreselliğe özendirilmiş bir kıyafet ve güzel sesler çıkaran birkaç madalyası vardı. Onun tanınması için de iki önemli ipucunu sayabiliriz. Şiirini okurken çıkardığı Davudi sesi ile madalyaları ile bütünleşen kıyafeti idi.

Onu tanıyanlar veya onun şiirlerini dinleyenler bir şiirini mutlaka dinlemek isterlerdi: Döndü Dönmedi... Bu şiirdeki cinaslı söyleyiş dinleyicileri her defasında 'Acaba bu dörtlükte hangi anlamı taşıyan döndü dönmedi'yi söyleyeceğini merak ettirirdi.

Sahnedeki duruşu da kendine özgü bir tavırla sergilenirdi. Sahnenin ortasına gelir, salonu şöyle bir süzdükten sonra hafifçe eğilir, bu arada sağ elini de göğsüne götürerek dinleyicileri selamlardı. Alacağı alkışın süresini de iyi bilir, bazen bir defa daha eğilirdi.

Acaba Abdulvahap Kocaman kimdir? O, Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Avluk köyünde doğar. Köyünün adı 1960'lı yıllarda Koçlu olarak değiştirilir. Ayrıca, bağlı olduğu ilçe, 24 Ekim 1996 tarihinde il olan Osmaniye'ye bağlanır. İlin ilk valisi 06 Ekim 1997'de göreve başlar.

Doğum tarihi 1930 olmakla birlikte, kendi ifadesine göre, babası askere geç gitmesi için 1934 olarak kaydettirir. Adının niçin Abdulvahap olduğunu bilmeyen âşığımızın anne tarafı Sofular, baba tarafı da Kocamanlılar lakaplarıyla tanınırlar. Soyadı kanunu çıktığı zaman aile, lakaplarından yola çıkılarak Kocaman soyadını alır.

Kısaca Vahap diye de bilinen âşığımızın babasının adı Mehmet, annesinin adı Rukiye'dir. Verilen bilgilere göre baba tarafından dedeleri Türkistan'dan gelip önce Hatay'ın Hassa ilçesine, sonra da Kadirli'nin Avluk köyüne yerleşir. Annesi ise babasının ikinci eşi Rukiye Hanım'dır.

Vahap ailesinin yedi çocuğundan altıncısı ve dört oğlanın da üçüncüsüdür.

Vahap 1949 yılında köylerinden Cennet Hanım'la evlenir. Ailenin 11 çocuğundan sekizi erkektir. Bunların bazıları çeşitli mesleklere mensuptur: Diş hekimi, jandarma astsubayı, sağlık ocağında şoför, zabıta memuru. Kızlar ile öbür oğullar köylerindedir.

Okumayı çok ileri yaşlarında başarmış, 1945 yılında diplomasını almıştır. Vatan görevi sırasında da okumasını pekiştirmiştir. Ankara'daki bu görevi sırasında tank şoförlüğü yapmıştır

18 yaşına kadar babasının çiftçilik işlerine yardım eden Vahap davar güder, ot kazır, pamuk toplar. Köyünden ayrılıp gittiği bir gün Kadirli'de birinin destan sattığını görünce heves eder ve Kore Savaşı'nın en hareketli günlerinde yazdığı bir destanı çarşıda ve pazarda yüksek sesle okuyarak satmaya çalışır. Bu destanı yazmasında gazete kültürü olan ağabeyi Hasan'dan da bilgiler almıştır. Bu tarihten 1966 Konya Âşıklar Bayramı'ndan haberdar oluncaya kadar işine devam eder. Feyzi Halıcı'ya yazdığı mektubun ve istenilen örnek şiirlerin beğenilmesi üzerine hayatının üçüncü aşaması başlar. O artık söz ve saz meydanlarının aranan adları arasındadır. Ancak o saz çalmada usta değildir.

Sesi ve hareketlerinin farklılığı ile dinleyicileri büyüleyen Vahap hayatındaki ilgi çekici bir olayı da şöyle anlatır: "Davetlerimin birinde Mardin'i Artvin, Eskişehir'i de Kırşehir anladığımdan adı geçen illere yanlılıkla gittim. Onun için de Mardin ve Eskişehir'i görmedim. Bunun dışında Türkiye'nin gezmediğim, görmediğim hiçbir yeri kalmadı." (Atılğan 1991: 11)

O ayrıca ülke dışında da Almanya, Hollanda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gibi ülkelerde de bulunmuştur. Hiçbir âşığın çırağı olmamıştır. O, destan satan ihtiyardan aldığı ilhamla şiire başlamıştır. Usta yüzü görmediği için de bir mahlas almamış, şiirlerinde adı ve soyadı etrafında gelişen birkaç mahlas kullanmıştır: *Vahap, Abdulvahap, Abdulvahap Kocaman*. Saz çalmadığı için kendisinin kalem şuarasından olduğunu söyler. Ayrıca, sahnede sazı eline alsa bile sadece 'tingirdatmaktadır.'

Ancak onun iki büyük ustası vardır: Karaca Oğlan ve Dadaloğlu. Özellikle Karaca Oğlan'ın şiirlerinden aldığı ilhamla bir yerden sonra kendisini yetiştirmiştir.

Katıldığı sayısız toplantılarda dereceler almış, başarı belgeleri verilmiş ve çeşitli toplantılarda pek çok ünlü ile tanışmıştır. Turgut Özal ve Süleyman Demirel gibi devlet büyüklerinin ellerinden çeşitli belgeleri almıştır.

Vahap, 14 Ağustos 2015 tarihinde köyünde vefat eder ve öğle namazının ardından orada defnedilir. Cenaze törenine Vali İsa Küçük, Kadirli Kaymakamı Sadettin Kalkan, Belediye Başkanı Mustafa Türkmenoğlu, İl Kültür ve Turizm Müdürü Ahmet Tabur ve Kadirlililer katılır.

Son yıllarda doğup büyüdüğü topraklarda, anılmakta, hakkında törenler düzenlenmektedir. Ölümünün 10. yılındaki toplantı; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kadirli Kaymakamlığı, Belediye Başkanlığı, Kadirli Eğitim ve Kültür Vakfı Şubesi ve Kadirli Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenmiştir: Abdulvahap Kocaman'ı Anma Şenlikleri. Toplantı, merhumun köyünde düzenlenmiştir. Toplantıda Âşık Gül Ahmet de Vahap'ın sevdiği türkülerini seslendirmiştir.

HAKKINDA KISA BİR KAYNAKÇA

Hakkındaki öğrenci tezlerinden biri alınmış, kendisinin bazı şiirlerini bir araya getirdiği kitabı unutulmamış ve sağlığında Halil Atılğan tarafından yazılan kitap da hatırlatılmıştır. Ülkemizin çeşitli üniversitelerinde de bitirme tezlerinin hazırlatıldığını hatırlatmak isteriz.

Hüsnü Şimşekyıldız, *Âşık Abdülvahap Kocaman / Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Atatürk Üniversitesi Edebiyatı Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1974. .

Adanalı Halk Ozanı Abdülvahap Kocaman'dan Şiirleri, Adana 1970.

Halil Atılğan, *İki Taştan İbarete / Kadirlili Abdülvahap Kocaman/Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Adana 1999, 263 s.

Biz de, bir meslektaşımız, öğrencilerimiz Prof. Dr. Ali Berat Alptekin ve Prof. Dr. Zekeriya Karadavut ile hazırladığımız üç antolojimizde ondan söz etmiş, şiirlerine yer vermiştik. Ayrıca eski bir öğrencimizin Vahap üzerine yazdığı bir yazılı da hatırlatmak isteriz.

Saim Sakaoğlu-Turgut Günay, *Halk Şiirinde Atatürk*, Erzurum 1974. Kocaman'ın "Cumhuriyet" [12 dörtlük] adlı şiiri (s. 1-2) alınmış, hayatına da kısaca yer verilmiştir (s. 112).

Ali Berat Alptekin-Saim Sakaoğlu, "Abdülvahap Kocaman", *Türk Saz Şiiri Antolojisi (14-21. Yüzyıllar)*, Ankara 2006, s. 318-321. "Hayatı" ve iki şiiri verilmiştir: "Döndü Dönmedi" [11 dörtlük] (s. 319-320) ve "Boştan İbarete" [6 dörtlük], (s. 320-321).

Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, "Abdülvahap Kocaman", *Halk Şiirinden Seçmeler*, Ankara 2007, 236-241. "Hayatı" ve üç şiiri verilmiştir: "Mustafa Kemal" [12 dörtlük] (s. 236-238), "Evladım" [8 dörtlük] (s. 238-239) ve Kadar [11 dörtlük] (s. 240-241).

Saim Sakaoğlu-Zekeriya Karadavut, *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet*, Ankara 1998. Hayatı ve bir destanı verilmiştir. "Hayatı", (s. 245-246), "Cumhuriyet Destanı" [12 dörtlük] (s. 8-9).

Ömer Aydoğan, "Şiire Hakkını Veren Âşık Abdülvahap Kocaman", *Akademik Sayfalar (Merhaba Konya) Gazetesi Haftalık Kültür Eki*, 10 (17), 12 Mayıs 2010, s. 264-265.

Bütün ülkemizi dolaşan Vahap doğup büyüdüğü toprakları da hiç ihmal etmemiş, oralardaki çeşitli bayramlara, toplantılara ve törenlere katılmıştır. Kurtuluş günlerinde şiirler okumuş, bölge insanının duygularını dile getirmiştir. Ancak onun pek çok konuda şiir yazmasının yanında coğrafyasının güzelliklerinden de sürekli olarak söz etmiştir. Aşağıda onun bazı şiirlerinden seçmeler verilecektir. Bakalım Vahap Çukurova'sını nasıl dile getirmiştir. Örnekler, Sayın Halil Atılğan'ın yukarıda anılan çalışmasından alınırken bir iki noktaya dokunulmuş, sayfaları da gösterilmiştir.

BAHAR GÜZELLEMESİ

Bir Bir senenin dört mevsimi güzeldir
Ama ilkbaharın ayrı süsü var
Eksikleri gedikleri düzeldir
Kendisine mahsus bir övgüsü var

Çiçek öylesine sever baharı
Kimisi masmavi kimi sapsarı
Her çiçekte dolaşırken bir arı
Her ağaçta bir yavru kuş sesi var

İlkbahar gelince cana can katar
Yılan kavlar tüylü hayvan tüy atar
Kuşlar yuva yapar kirpi ev tutar
Artık her canlının bir hanesi var

Çoban kavalının nağmelerinden
Keçi otlamağa kalkar yerinden
Koyunun süt dolu memelerinden
Koklayarak kuzu emzirmesi var

Bütün canlılarda başlar aşk işi
Dişi erkek arar erkekse dişi
Bu mevsimde arzu eder eş eşi
Üreyip çoğalma meselesi var

Suda dahi vıçırdaşır balıklar
Çeşmelerden dolgun akar oluklar
Çadırlarda peynir dolu tuluklar
Kapta tereyağın şahanesi var

Birden al yeşile bezenir dağlar
Karlar erir sular coşarak çağlar
Meyveler yüklenir bahçeler bağlar
Bahçıvanın bunda sermayesi var

Kelebekler ipil ipil uçarken
Papatyalar pırıl pırıl açarken
Yaylacılar yaylasına göçerken
Her obanın ayrı kafilesi var

Bunca varlık ilkbahardan alır hız
Bu sevinci tarif etmek imkânsız
Mırıldanır inek sağar sarı kız
Cehresinde sevgi ifadesi var

Köylü kardeş ilkbaharı çok sever
Kimi bostan eker kimi ot döver
Kocaman daima güzeli över;
Âşıkların bundan başka nesi var

(Atılğan 1999: 48-49)

BAHAR SEVİNCİ

Havalar ısınır toprak uyanır
Tabiata hayat gelir baharda
Kırlar çeşit çeşit renge boyanır
Canlılara bayram olur baharda

Tatlı bir görünüm çöker ovaya
Göçmen kuşlar hemen döner yuvaya
Cemre düşer yere suya havaya
Toprağa bereket dolar baharda

Sular derelerde çağlayıp coşar
Kuşlar ağaçlarda keyfince yaşar
Arılar çiçekten çiçeğe koşar
Balını çiçekten alır baharda:

Kuşların sesiyle dolar dört köşe
Bülbülü coşturur güldeki neşe
Papatyalar lâle sümbül menekşe
Çimenler içinde kalır baharda

Soğuklarda çıplak duran ağaçlar
Yavaş yavaş yaprak açmağa başlar
Kış boyunca yalnız yaşayan
kuşlar Kendisine bir eş bulur baharda

Yavaş yavaş erir dağların karı
Her canlı coşkuyla kutlar baharı
Nisan yağmurları çiftçinin kârı
Rençperlerin yüzü güler baharda

Otlar çiçek çiçek dal yaprak yaprak
Nasıl yeşil giymiş dağlara bir bak
Tahıl ekmek için sürülür toprak
Her şey görevini bilir baharda

Sularda neşeden oynaşır balık
Hava nemli olur rüzgârısa ılık
Her nereye baksan görün canlılık
Ağaçlara yürür sular baharda

Dağlara bakarsan dağlar dumanlı
Ovaya nazar et her taraf canlı
Kocaman baharda bir delikanlı
Her sene evlensek olur baharda

(Atılğan 1999: 49-50)

GÜNEŞTE HAYAT

Tabiatta güneş en büyük varlık
Dünyamıza hayat güneşten gelir
Bütün canlılara bu bahtiyarlık
Her şeye kemalet güneşten gelir

Canlılara hayat veren üç şey şu
Biri hava biri toprak biri su
Değişmeyen bir ilahi kanun bu
Toprağa bereket güneşten gelir

Çiçek açar arı bir bir dolaşır
Zerre zerre kovanına bal taşır
Başaklar boy verir hep olgunlaşır
Meyvelere lezzet güneşten gelir

Havaların ısındığın fark eder
Çiftçi kardeş tarlasını herk eder
Kar yerini çimenlere terk eder
Kırlara zerafet güneşten gelir

Güneş ısıtınca su buhar olur
Buhar göğe çıkar bulut var olur
Bulut bazen yağmur bazen kar olur
Tabiata rahmet güneşten gelir

Yaz gelince herkes denize koşar
Hep bütün plajlar dolar ve taşar
Bütün millet bolluk içinde yaşar
İnsanlara nimet güneşten gelir

Sonbahar gelince yaprak döker gül
Bütün kış boyunca yas çeker bülbül
İlkbaharda açar menekşe sümbül
Bunlara cesaret güneşten gelir

Bu ilahi kanun değişmez derim
Çünkü böyle diyor Kur'anı Kerim
Allah verir güneş besler ben yerim
Kocaman'a sıhhat güneşten gelir

(Atılğan: 50-51)

KARACAOĞLAN SÖYLEMİŞ

Gözünü sevdiğim Çukurova'nın
Dört yanını Karac'oğlan söylemiş
Dağlardaki menekşenin sümbülün
Destanını Karac'oğlan söylemiş

İlkbahar gelince açılan gülün
Verimli toprağın temiz havanın
Gül dalında feryat eden bülbülün
Figanını Karac'oğlan söylemiş

Bu beldede doğmuş burda yaşamış
Gördüğü güzele türkü döşemiş
Hayatta bir kan almış boşamış
Dramını Karac'oğlan söylemiş

Bu âşık kendini gurbete atan
Bir sözü yâr demiş bir sözü vatan
Yaylalarda sürüsünü otlatan
Çobanını Karac'oğlan söylemiş

Küçük iken sazı almış eline
Hep söylemiş ne geldiyse diline
Yeni yetme kıza taze geline
Cananını Karac'oğlan söylemiş

Zenginlerin devranının deminin
Âşıkların sohbetinin ceminin
Akdeniz üstünde yüzen geminin
Kaptanını Karac'oğlan söylemiş

Bir yufka yürekli özü var imiş
İpeklerden yumşak özü var imiş
Güzele doymayan gözü var imiş
Seyranını Karac'oğlan söylemiş

Âlimleri her celsede övmenin
Cahilleri ilim ile dövmenin
Fırsat elde iken güzel sevmenin
Zamanını Karac'oğlan söylemiş

Şirin derelerin akışlarına
Türlü çiçeklerin kokuşlarına
Güzel tabiatın nakışlarına
Hayranını Karac'oğlan söylemiş

Bundan üstün âşık olamaz bence
Müslümanmış inancına gelince
Türklüğü savunmuş asırlar önce
Lisanını Karac'oğlan söylemiş

Gelen mevsimlerin geçen çağların
Gül açan bahçenin şirin bağların
Yüksek yaylaların karlı dağların
Dumanını Karac'oğlan söylemiş

Böyle sevgi dolu âşık gelmemiş
Kendi ölmüş ama ismi ölmemiş
Bize, söyleyecek bir şey kalmamış
Tamamını Karac'oğlan söylemiş

(Atılğan 1999: 51-52)